

Poruka hrvatskih lutkara za Svjetski dan lutkarstva godine 2024.

Svjetski dan lutkarstva posvećen je prvenstveno kazališnom lutkarstvu, onom u kome lutka je sredstvo umjetničkog izraza.

Svjesni smo da lutka ne pripada samo kazalištu, jer tu su one lutke manekeni iz izloga, terapijske i pedagoške lutke, lutke za medicinsku obuku i one jako važne – lutke igračke. Jer igračka kojom dijete propituje svijet odraslih, odnose u njemu, isprobava grubosti i nježnosti, na neki način je predkazališna, iz nje se razvija i kazalište, i kazališna igra.

Lutkarstvo, ono kazališno o kojem govorimo, moguće je u sveukupnosti likovne, glazbene i literarne potpore glumi, govoru, disanju, ritmu i pokretu lutke. Zbroj to je djelovanja brojnih autora, ali može bit i jedne osobe. Niz koraka to je potrebnih da lutka oživi, da povjerujemo u nju.

Opet nikada ne zaboravljamo i ne smijemo zaboraviti da se kazalište, da se lutkarstvo i lutkari oslanjaju na iskustva svojih prethodnika, onih koji su iz dana u dan stvarali i živjeli kazalište, živjeli lutkarstvo. Kazalište, kao i kazalište lutaka nastavlja se na njihovu predanost i prikupljenu mudrost, nastavlja nositi onaj tajanstveni žar potreban da se bude glumac, da se bude glumac lutkar.

Zbroj to je djelovanja mnogih, ansambala ili pojedinaca. Niz koraka potrebno je da lutka oživi, da u nju povjerujemo, a onda je maleni pokret prevede u svijet živih, u svijet bića kojima, ne znamo zašto, vjerujemo.

„Ja sam glumica lutkarica,“ – kaže lutka. Ili lutka kaže – „Ja sam glumac lutkar.“

Istina je to i neistina. Život se tu dodiruje s umjetnosti. Umjetnost je to koja nadmoćno se, sa životom, onim običnim i onim uzvišenim, grubo surovim i onim mekim, raspjevanim prepliće. Lutka izrekla je istinu, ali ne svoju, nego istinu glasa koji kroz nju je prošao. Istina kroz lutku, istina je s krinkom.

I upravo to je uzbudljivo, kao da letimo nad ponorom, s puno strepnje, i zbunjujuće. I tajanstveno je to i čudesno.

I kolikogod izbliza gledali glumce koji pokreću lutke, koji im možda još daju i glas, ne uspijeva nam razumjeti taj odnos, ne umijemo proniknuti u taj nevjerojatan spoj glumice, odnosno glumca i mrtvog predmete, lutke. Jer lutka, gurnuta u kazališno svjetlo, gurnuta u kazališnu priču, u kazališni čin živi. Postoji i živi.

Jeli tajna u lutki?! Ona može biti posebno oblikovana, ili uzeta među predmetima koje koristimo, pa ih proglasimo likom za našu priču i predmet postaje lutka svojim pokretom, svojim novim glasom. I u našoj priči živi. Ona

će govoriti ili, ako treba pjevati, ili sa strane pametno šutjeti i slušati. To se zove animacija. I taj odnos, taj čudesan spoj čovjeka i predmeta, nastao u htijenju i kreativnom bljesku uma ljudskog, ostaje tajna.

I mi se prepuštamo uvjerljivosti kazališnog čina, vjerovanju u život lutke, makar lutka bila i pozornica sama, ili trak svjetlosti, ili gola glumačka ruka, ili kad na primjer knjiga u točnom ritmu uzleti i preobrazi se u pticu. Vjerovanju u život lutke prepušta se publika, ali to dohvati i glumce. A napuštena lutka, ostavljena sa strane kao da još ima mrvu duše i lako ćemo se zateći kako vrebamo da se uvjerimo kako još u njoj života ima. A ono drugo, da u njoj života nema, ne želimo. Njezin život na sceni naveo nas je da se ponadamo kako se taj život i izvan scene nastavlja. Samo to nećemo priznati, jer znamo kako sve je ovo iluzija kojoj smo se neoprezno prepustili.

Lutka bez glumca ili glumice beživotni je predmet, koji tek kad je pokrenut ispunjava svoje značenje, ostvaruje svoju ulogu. Takva lutka ponekad toliko je glasna i nametljiva da zaboravljamo tko je živom čini i u životu održava. Srce svakog kazališta su glumci. Bez njih ni kazalište lutaka ne bi postojalo. Lutka je predmet, gdjekad pametno i lijepo oblikovan, predmet koji svojim izgledom nosi značenje, ali ipak predmet kojemu bez glumaca nema života.

Glumice i glumci upravljaju lutkama, daju im glas i pokret, oni izlaze iz sebe, da lutki podare dušu. I pritom ne napuštaju sebe. Dopuštaju, jer to je nužnost ovog odnosa, priroda ovog umijeća, da ih lutka, kojoj su dali privid bića, glumački zastupa.

Treba glumiti, govoriti istinu svog lika. Glumica ili glumac, povukavši se za korak iza lutke, nudeći joj svjetlost i pozornost ne skrivaju se iza lutke, nego glumu pojačavaju i produžuju lutkom. Gluma, znamo nije ni laž, ni obmana, ni prijevara. Ona je istina na jedan dublji način iskazana, jer svijetu oko sebe zrcali njegov stvarni značaj, a ljudima njihovo stvarno lice. Gluma je iluzija na koju pristajemo i kojoj se radujemo. Svaka gluma, pa tako i gluma s lutkom, gluma kroz lutku prenosi i zastupa poeziju, i ugodnu i bolnu, i radosnu i žalosnu, a kad se posreći, i sama postaje poezija.

Đuro Roić